

PRÍRUČKA O APLIKÁCII NIEKTORÝCH USTANOVENÍ VYHLÁŠKY O HOSPODÁRSKEJ ÚPRAVE LESOV A OCHRANE LESA PRI PRÁCI OBHOSPODAROVATEĽA LESA A ODBORNÉHO LESNÉHO HOSPODÁRA

MINISTERSTVO
PÔDOHOSPODÁRSTVA
A ROZVOJA VIDIEKA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

PRÍRUČKA O APLIKÁCIÍ NIEKTORÝCH USTANOVENÍ VYHLÁŠKY O HOSPODÁRSKEJ ÚPRAVE LESOV A OCHRANE LESA PRI PRÁCI OBHOSPODAROVATEĽA LESA A ODBORNÉHO LESNÉHO HOSPODÁRA

Táto publikácia je výstupom úlohy riešenej v rámci kontraktu
č. 347/2021/MPRVSR-710 uzavretom medzi
Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky
a Národným lesníckym centrom

NÁRODNÉ LESNÍCKE CENTRUM
2022

Názov: Príručka o aplikácii niektorých ustanovení vyhlášky o hospodárskej úprave lesov
a ochrane lesa pri práci obhospodarovateľa lesa a odborného lesného hospodára
Vydalo: Národné lesnícke centrum – Centrum transferu poznatkov a lesnej pedagogiky
Náklad: 1 000 ks
Rozsah: 33 strán
Grafická úprava: Ľuboš Frič
Tlač: Popradská tlačiareň, vydavateľstvo s. r. o., Poprad
Vydanie: Prvé

Rukopis neprešiel jazykovou úpravou.

OBSAH

ÚVOD.....	7
CIEĽ PRÍRUČKY.....	8
PRÍRUČKA – Analýza tém pre vysvetlenie vyhlášky	9
Obnova lesa.....	9
Zabezpečenie lesného porastu	14
Hospodársky spôsob podrastový, dorub – ich uplatňovanie	20
Spájanie fáz clonného rubu	20
PBHL a prebudova lesa na PBHL a jej osobitné prípady, dorub v režime PBHL	22
Obnovné ruby a ich použitie podľa hospodárskych spôsobov a ich foriem	28
OBRAZOVÁ PRÍLOHA.....	31

ÚVOD

Lesné hospodárstvo napriek svojej povesti konzervatívneho odvetvia zaznamenáva v ostatných rokoch viaceré zásadné zmeny v pohľadoch na správnosť postupov obhospodarovania lesov vo vzťahu k meniacim sa klimatickým podmienkam a taktiež k požiadavkám a významu jednotlivých funkcií lesa. V tejto súvislosti je potrebné predovšetkým širšie uplatňovanie moderných vedeckých poznatkov v oblasti lesníctva, dobrú adaptáciu subjektov obhospodarovania lesa vznikajúcich po reprivatizácii lesov a predovšetkým symbiózu filozofie a postupov ochrany prírody a obhospodarovania lesov. Niektoré z naznačených postupov boli aplikované do lesníckej praxe prostredníctvom novelizácie všeobecne záväzných právnych predpisov na úseku lesného hospodárstva a ochrany prírody na úrovni zákonov a vykonávacích predpisov.

V tejto príručke pripravenej pre obhospodarovateľa lesa a odborného lesného hospodára (ďalej len „hospodár“, alebo „OLH“) sa sústreďíme na zmeny, ktoré je potrebné aplikovať do lesníckej praxe na základe ostatnej novelizácie zákona o lesoch s konkrétnym zameraním na nové ustanovenia vyhlášky č. 453/2006 Z. z. o hospodárskej úprave lesov a ochrane lesa v znení vyhlášky č. 537/2021 Z. z. účinnej od 1. 1. 2022 (ďalej len „vyhláška o HÚL“).

Časti príručky o obnove lesa a zabezpečení lesného porastu boli priradené k témam vyhlášky pre komplexnejšie pojednanie o obnove lesa v spojení s témami dotknutými uvedenou vyhláškou a analyzovanými v príručke – hospodárske spôsoby a ich formy v kontexte uplatňovania obnovných rubov a kompetencie hospodára v prostredí bežného hospodárenia v lesoch a pri uplatňovaní prírody blízkeho hospodárenia v lesoch. Prírode blízkemu hospodáreniu v lesoch sa v príručke venujeme obsažnejšie, predovšetkým z pohľadu potreby správnej aplikácie novej právnej úpravy tohto hospodárenia v nadväznosti na doposiaľ publikované a vo viacerých prípadoch aj praxou uvádzané postupy pestovania lesa v tomto spôsobe hospodárenia.

CIEĽ PRÍRUČKY

Cieľom príručky je nadväzovať na predchádzajúce školenia zamestnancov štátnej správy lesného hospodárstva (ďalej len „ŠSLH“), ktoré boli realizované online formou a následne i prostredníctvom pracovných stretnutí v teréne, zamerané na analýzu ustanovení uvedenej vyhlášky o HÚL z pohľadu jej správneho odborného výkladu v kontexte s ustanoveniami vyhlášky č. 297/2011 Z. z. o lesnej hospodárskej evidencii, v znení vyhlášky č. 321/2020 Z. z., účinnej od 1. 1. 2021 (ďalej len „vyhláška o LHE“) pripraviť prax obhospodarovateľov lesa a hospodárov tak, aby niektoré nové a aktuálne otázky obhospodarovania lesa v rozsahu vymedzenom predstavenými témami boli vnímané lesníckou praxou súladne s analýzou tém vykonanou pre zamestnancov ŠSLH.

Pre konkrétnejšie ozrejmienie nižšie rozvedených tém obnovy lesa, kritérií zabezpečenia lesného porastu, uplatňovania obnovných rubov vo väzbe na hospodárske spôsoby a ich formy, posudzovanie dorubu v súvislosti ku času jeho vykonania a v spojení s bežným hospodárením, resp. prírode blízkym hospodárením v lesoch (ďalej len „PBHL“), predstavenie kritérií PBHL, aplikácia tohto spôsobu hospodárenia v lesoch v spojitosti s prebudovami na PBHL a ich osobitnými prípadmi bola napísaná táto príručka. Výber tém bol vykonaný s cieľom objasnenia odborných otázok obhospodarovania lesa so značným dopadom na vývoj lesa v kontexte potreby ozrejmienia novej právnej úpravy, ktorá spočíva novelizácií zákona o lesoch s účinnosťou predovšetkým po období 1. 1. 2020 a následnou novelizáciou vyššie uvedených vyhlášok.

Materiál, ktorý čítate je spracovaný tak, aby svojim obsahom poskytol potrebné informácie predovšetkým obhospodarovateľom lesa, hospodárom, prípadne i širšiemu okruhu čitateľov, ktorí sa pracovným zameraním zaoberajú otázkami obhospodarovania lesa vymedzenými uvedenými témami. Obsahové spracovanie príručky je v značnom rozsahu totožné s predchádzajúcim študijným materiálom pre zamestnancov ŠSLH, čo dáva predpoklad potrebnému rozsahu zjednotenia odborných pohľadov a rozhodnutí pri hospodárení v lesoch a pri výkone ŠSLH v kontexte s novouplatňovanými postupmi, ktoré súvisia s potrebou aplikácie početných zmien v zásadách obhospodarovania lesa, ktoré sa približujú prírode blízkeho hospodáreniu v lesoch tak, ako to vyplýva predovšetkým z dikcie právnych predpisov na úseku lesného hospodárstva a ochrany prírody alebo z ambícií a motívácií obhospodarovateľov lesa.

PRÍRUČKA

Analýza tém pre vysvetlenie vyhlášky

OBNOVA LESA

Obnova lesa sa posudzuje na základe podkladov LHE, konkrétne evidovanej **plochy na obnovu lesa**. Podľa § 3 ods. 6 vyhlášky o LHE sa plocha na obnovu lesa a plocha holiny eviduje v LHE, ak sa jedná o súvislú plochu väčšiu ako 0,03 ha, na ktorej nie je predpoklad, že počas nasledujúcich desiatich rokov vývoja lesného porastu sama prirodzene zanikne zapojením sa okolitého lesného porastu.

Pri evidovaní plochy na obnovu lesa sa zohľadňuje plocha etáže, ktorá je popísaná v PSL, vykonaná a v LHE zaevidovaná podsejba alebo podsadba a plocha porastu jedincov lesných drevín, pri ktorých je predpoklad, že budú súčasťou následného porastu, t. j. prirodzené zmladenie zaevidované v LHE pred vykonaním obnovnej ťažby (PZP – prirodzené zmladenie pod materským porastom). Uvedené, už následným lesným porastom porastené, časti plochy na obnovu lesa sa do výmery holiny nezarátavajú. **Plocha holiny** je tá plocha, na ktorej sa má vykonať umelá alebo kombinovaná obnova lesa, vrátane plochy s existujúcim prirodzeným zmladením, ktoré doteraz nebolo v LHE zaevidované a taktiež z očakávaným prirodzeným zmladením, ktorého budúci vývoj na aktuálne evidovanej holine možno predpokladať (PZM – prirodzené zmladenie na holine). Predmetom obnovy lesa nie je len plocha holiny, ale celá plocha na obnovu lesa, na ktorú sa následne vzťahujú postupy smerujúce k zabezpečeniu lesného porastu.

Z uvedeného možno dedukovať, že štandardne posudzovaným objektom pri obnove lesa, t. j. **jednou jednotkou posudzovania bude plocha, resp. viaceré plochy – obnovné prvky, plochy po náhodných ťažbách v poraste spolu, ktoré sú evidované na obnovu lesa v príslušnom roku**. Predmetná dedukcia vyplýva zo skutočnosti, že ku plochám evidovaným v poraste na obnovu lesa v jednom roku sa vzťahujú rovnaké vecné i časové kritériá. Z vecného hľadiska je dôležité okrem zámeru na evidovanú plochu na obnovu lesa, posúdiť i samotnú správnosť jej evidencie vo väzbe na definíciu uvedenú v § 3 ods. 6 vyhlášky o LHE, t. j. pri výmere väčšej ako 0,03 ha posúdiť predpoklad jej prirodzeného zaniknutia v dôsledku zápoja okolitého porastu. Uvedená zásada vyplýva z potreby komplexného zhodnotenia obnovy lesa smerom k zákonom stanoveným lehotám pre jej vykonanie a vo vzťahu k zhodnoteniu ostatných parametrov obnovy lesa. Podkladom pre zistenie plochy na obnovu lesa bude údaj z prílohy č. 7 vyhlášky o LHE – Evidencia ťažby dreva a plocha na obnovu lesa (ročná evidencia výkonov). V analógii s týmto rámcom nie je vylúčené, že v súvislosti s výkonom štátneho dozoru v lese bude v konkrétnom prípade osobitne posudzovaná, bez nadväznosti na ťažbu v poraste v ostatných mesiacoch roka, správnosť evidovania plochy na obnovu lesa a príslušnej holiny vo väzbe na údaje – Evidencie ťažby dreva a plochy na obnovu lesa v poraste (údaje „mesačnej“ LHE podľa prílohy č. 4 vyhlášky o LHE). V tomto kontexte je potrebné spomenúť, že v praxi sa môže vyskytnúť potreba posúdiť aj evidenciu ťažby dreva a plochy na obnovu lesa na ostatných lesných pozemkoch a lesných pozemkoch, ktoré nie sú porastom (údaje „mesačnej“ LHE podľa prílohy č. 4a vyhlášky o LHE). Z funkčného využitia ostatných lesných pozemkov (pozemky, na ktorých sú lesné škôlky alebo semenné sady a lesné pozemky bez lesných porastov) spravidla ťažba dreva bude vykonávaná v súvislosti s udržiavaním ich funkčného využívania alebo s ochranou lesa. Ťažbu s uvedeným zameraním možno vykonať na základe písomného súhlasu alebo rozhodnutia OŠSLH – podľa § 23 ods. 1 v nadväznosti na § 28 ods. 7 zákona o lesoch, t. j. nebude sa jednáť o plochu na obnovu lesa. Plocha na obnovu lesa môže vzniknúť a bude následne podliehať povinnej evidencii v prípade lesných pozemkov, ktoré nie sú porastom (JPRL) v prípadoch vzniku plôch väčších ako 0,03 ha a predpokladu, že v lehote desiatich rokov nedôjde k ich zániku zapojením sa okolitého lesného porastu. Uvedený postup sa bude aplikovať na lesnom pozemku s lesným porastom, ktorý aktuálne nie je zariadený v PSL. Lesný porast je podľa § 2 písm. b) zákona o lesoch súbor rastúcich stromovitých drevín, krovitých drevín alebo ich zmesí na lesných pozemkoch.

V LHE sa plocha na obnovu lesa a plocha holiny, ak vznikla v jednom mesiaci, eviduje v poraste jedným riadkom, taktiež v ročnej evidencii výkonov sa k porastu táto plocha eviduje jedným riadkom. V teréne však môže ísť o viac samostatných plôch, na ktoré sa v danom poraste vzťahuje povinnosť obnovy lesa.

Holina môže vzniknúť viacerými spôsobmi, a to z ťažby, zánikom lesného porastu vplyvom škodlivého činiteľa a určením lesného pozemku na zalesnenie, t. j. rozhodnutím OŠSLH. (Poznámka: Vid' väzbu ustanovenia § 20 ods. 3 zákona o lesoch a § 3 ods. 2 a 5 vyhlášky o LHE.)

Obnovu lesa na holine je obhospodarovateľ lesa povinný vykonať **do dvoch rokov**, v kategórii ochranných lesov **do troch rokov**, od skončenia kalendárneho roka, v ktorom holina vznikla; ak ide holiny s ponechaným odumretým lesným porastom, kde je nebezpečenstvo ohrozenia života alebo zdravia pri obnove lesa, **lehota neplynie**.

Z dikcie § 20 ods. 4 zákona o lesoch je zrejmé, že prerušenie plynutia lehoty na obnovu lesa na holine, resp. jej neplynutie trvá len počas existencie nebezpečenstva ohrozenia života alebo zdravia pri obnove lesa, t. j. po zániku trvania nebezpečenstva sa zakladá (aktualizuje) odložená povinnosť vykonať obnovu lesa. Pre rozhodovanie hospodára a výkon štátneho dozoru v tejto súvislosti je potrebné správne zdokumentovať skutočnosť, či nebezpečenstvo zaniklo a čas zániku trvania nebezpečenstva a nadväzne určiť čas pre koniec lehoty na obnovu lesa.

Nebezpečenstvo v predmetnom zmysle je trvalé v tom prípade, ak odstránenie odumretého lesného porastu bolo príslušným orgánom zakázané, ide napr. o plochu s evidovanou ponechanou alebo nespracovanou náhodnou ťažbou bez následného (budúceho) spracovania ležaniny.

K zániku nebezpečenstva dôjde vtedy, ak bolo ukončené napr. spracovanie sústredenej náhodnej ťažby, alebo bolo ukončené spracovanie náhodnej ťažby podľa schváleného harmonogramu na vykonanie náhodnej ťažby, alebo bola z porastu odstránená ležanina jej spracovaním. V týchto prípadoch sa sprievodne s evidovaním vykonanej ťažby dreva v LHE bude evidovať aj plocha na obnovu lesa a následne z nej odvodená aktuálne existujúca holina.

Osobitný harmonogram obnovy lesa na holine sa určuje na žiadosť obhospodarovateľa lesa rozhodnutím orgánu ŠSLH, najviac na 20 rokov, lehotu nemožno predlžovať. Osobitný harmonogram obnovy lesa na holine sa uplatňuje v prípadoch, ak NŤ je v rozsahu viac ako 1/10 obnovy plánovanej v PSL, alebo je to potrebné pre vytvorenie vekovo a priestorovo diferencovanej štruktúry porastov, alebo pri vzniku holín podľa § 37 ods. 3 zákona o lesoch (t. j. pozemok bol vyhlásený za lesný pozemok, následne po zaradení do lesného celku a vypracovaní PSL alebo po schválení projektu starostlivosti o lesný pozemok, vzniká povinnosť zabezpečiť odborné hospodárenie v lesoch; holina v týchto prípadoch vzniká dňom schválenia PSL alebo projektu starostlivosti o lesný pozemok).

Obhospodarovateľ lesa obnovuje lesné porasty stanovištne vhodnými lesnými drevinami s uprednostňovaním prirodzenej obnovy **tak, aby následný lesný porast spĺňal kritéria zabezpečeného lesného porastu**; povinnosť takéhoto spôsobu obnovy lesa vyplýva priamo z § 20 zákona o lesoch.

Podľa § 46b ods. 3 vyhlášky o HÚL kritériá zabezpečeného lesného porastu uplatňujeme rozdielne, a to podľa dátumu evidencie plochy na obnovu lesa v LHE **ku časovému horizontu 31. decembra 2021**.

Ak evidencia plochy na obnovu lesa bola vykonaná pred uvedeným dátumom, uplatňujú sa kritériá podľa vyhlášky o HÚL v znení účinnom do 31. 12. 2021, t. j. „**staré**“ kritériá.

Ak bola evidencia plochy na obnovu lesa bola vykonaná v LHE po uvedenom dátume, uplatňujú sa kritériá podľa znenia vyhlášky účinnej po 31. 12. 2021, t. j. „**nové**“ kritériá.

Nakoľko zákon o lesoch určil, že obnova lesa sa má vykonať tak, aby následný porast spĺňal kritériá zabezpečeného lesného porastu, tak je nevyhnutné v tomto kontexte posudzovať aj prirodzené zmladenie drevín na obnovovanej ploche. Prirodzené zmladenie v porastoch s uplatňovaným podrastovým hospodárskym spôsobom (pri dorube) musí mať podľa § 21 ods. 2 vyhlášky o HÚL výšku minimálne 20 cm a musí spĺňať podmienku zmiešania a zastúpenia hlavných drevín na obnovovanej

ploche podľa § 26 ods. 1 písm. b) vyhlášky o HÚL (60 % plochy s hlavnou drevinou/-ami cieľového drevinového zloženia). Uvedené sa posudzuje v kontexte celej plochy, a teda aj so zohľadnením podsadby, podsejby a aj prirodzeného zmladenia pred vykonaním obnovnej ťažby – PZP. Pri porastoch v ktorých sa uplatňuje PBHL (okrem porastov s osobitnými prípadmi prebudovy podľa § 24a ods. 5 vyhlášky o HÚL) sa obnova lesa má vykonať v intenciách § 24a ods. 2 a 3 vyhlášky o HÚL a sprievodne v rámci ustanovení § 2 písm. x) a § 18 ods. 4 zákona o lesoch, t. j. obnova lesa má byť v súlade s princípmi prírody blízkeho hospodárenia v lesoch tak, ako sú uvedené v pojmoch zákona o lesoch. Hospodárske spôsoby podrastový, účelový a výberkový majú byť uplatňované maloplošnou formou, ktorej plocha jedného obnovného prvku nepresiahne 0,2 ha. V terénoch s priečnym sklonom nad 40 percent, v nepriechodných alebo neúnosných terénoch nesmie výmera jedného obnovného prvku presiahnuť 1,5 ha, pri šírke nepresahujúcej priemernú výšku obnovovaného lesného porastu.

Ak na holine zanikli podmienky na prirodzenú obnovu pri uplatňovaní hospodárskych spôsobov – podrastový, výberkový, účelový – je obhospodarovateľ lesa povinný vykonať umelú obnovu *na základe úpravy PSL vykonanej hospodárom*. V takomto prípade, umelá obnova musí byť zrealizovaná v rámci zákonnej, resp. predĺženej lehoty na obnovu lesa. Na umelú obnovu možno použiť reprodukčný materiál, ktorý zodpovedá kritériám podľa zákona č. 138/2010 Z. z. o lesnom reprodukčnom materiáli v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o LRM“).

V prípade vykonania umelej obnovy lesa, orgán ŠSLH spravidla preveruje aj údaje o použitom lesnom reprodukčnom materiáli (LRM), podľa karty pôvodu porastu, vedenej k danému porastu. Podrobnosti týkajúce sa podmienok na použitie LRM na obnovu lesa sú uvedené v nasledujúcej kapitole. V prípade zistenia porušenia zákona o LRM, môže orgán ŠSLH v rámci štátneho dozoru v lesoch uložiť opatrenia na nápravu tohto nezákonného stavu, napr. s požiadavkou na vykonanie umelej obnovy lesa so správnym LRM.

Pre posudzovanie obnovy lesa v teréne podľa veľkosti evidovanej plochy na obnovu lesa orgán štátneho dozoru stanovuje **počet skusných plôch**. Podľa výmery a variability stavu na evidovanej ploche na obnovu lesa sa odporúča cca 1 až 6 skusných plôch. Výmeru skusných plôch je potrebné zvoliť v závislosti od variability stavu lesného porastu na posudzovanej ploche, počtu jedincov na ha (sponu) a výmery, v rozsahu 0,01 až 0,04 ha. Rozmiestnenie skusných plôch sa riadi objektívnym štatistickým výberom (hrebeň, stred svahu, dolina a pod.). Z údajov o zastúpení drevín na skusnej ploche a zakmenení sa vypočíta aritmetický priemer pre hodnoty za celú výmeru posudzovanej plochy na obnovu lesa.

Skusné plochy sa môžu ale nemusia vytyčovať v teréne. Potrebu vytyčenia skusných plôch je potrebné posúdiť so zreteľom na výmeru posudzovanej plochy, spôsob zmiešania drevín, možnosti výhľadu na lokalite, clonenie zakladaného lesného porastu burinou, malinčím a pod. Pri posudzovaní obnovy lesa je dôležité, aby obhospodarovateľ lesa, hospodár, prípadne orgán ŠSLH získali ucelený obraz o vykonaní obnovy lesa na danej ploche najmä z pohľadu zmiešania drevín, ich zastúpenia a dostatočného počtu jedincov na posudzovanej obnovovanej ploche. Súčasne je potrebné posúdiť dodržanie zákonných lehôt na vykonanie obnovy lesa a pri realizácii umelej obnovy lesa dodržanie podmienok vyplývajúcich zo zákona o LRM. Uvedené sa primerane týka aj postupov obhospodarovateľa lesa, hospodára a orgánu ŠSLH pri posudzovaní zabezpečenia lesného porastu.

Formy zmiešania drevín pri zakladaní lesa podľa STN 48 2210, Apríl 2013 – Pestovanie lesov, Zakladanie lesa a starostlivosť o kultúry a mladiny – **jednotlivé** (dreviny sa striedajú strom od stro-
mu), **hlúčikové** (STN uvádza výmeru do 0,01 ha, t. j. plochu hlúčika pri zakladaní lesa je potrebné odlišiť od výmery hlúčikového rubu, ktorý je definovaný do výmery 0,03 ha), **skupinové** (od 0,01 ha do 0,2 ha), **ostrovčekové** (od 0,2 ha do 0,5 ha), **plošné** (viac ako 0,5 ha). V nadväznosti na existujúci spôsob zmiešania drevín na posudzovanej ploche na obnovu lesa *sa vo väzbe na cieľové drevinové zloženie príslušného modelu hospodárenia posudzuje stanovištná vhodnosť drevín*. Limity pre minimálne vyžadované zmiešanie drevinovej skladby mladého lesného porastu sú vyjadrené v kritériách

pre posudzovanie zabezpečeného lesného porastu podľa § 26 vyhlášky o HÚL a OL, diferencované v závislosti na čase evidencie plochy na obnovu lesa v porovnaní s dátumom 31. december 2021.

Obsadenie plochy dostatočným počtom jedincov príslušnej dreviny sa § 26 ods. 1 písm. d) vyhlášky o HÚL posudzuje na základe dodržania potrebného – minimálneho počtu jedincov na hektár a sponu, ktoré sa vyžadujú podľa príslušnej STN 48 2210. Norma stanovuje minimálny normatív spotreby lesného reprodukčného materiálu pre dreviny podľa kategórií lesov v tisícoch kusov sadeníc/ha, kg osiva/ha a tiež minimálneho sponu, uvádzaného zaokrúhlene na desatiny metra. Pre predstavu uvádzame konkrétne hodnoty minimálneho počtu sadeníc v tisícoch kusov na ha/spon v metroch v kategórií lesov hospodárskych a lesov osobitného určenia pre dreviny **smrek obyčajný, jedľa biela, borovica lesná, smrekovec opadavý, buk lesný, dub zimný, dub letný: SM** (živné a vlhké horské stanovištia) 2,0/2,2 × 2,2; **SM** (ostatné stanovištia) 2,5/2,0 × 2,0; **JD** 3,5/1,7 × 1,7; **BO** (kyslé exponované stanovištia) 7,0/1,2 × 1,2; **BO** (živné a vlhké stanovištia) 8,0/1,1 × 1,1; **BO** (horské stanovištia) 4,5/1,5 × 1,5; **SC** 2,0/2,2 × 2,2; **BK** (kyslé a exponované stanovištia) 6,5/1,2 × 1,2; **BK** (živné a vlhké stanovištia) 8,0/1,1 × 1,1; **BK** (živné a vlhké horské stanovištia) 5,0/1,4 × 1,4; **DZ** (kyslé a presýchavé stanovištia) 7,0/1,2 × 1,2; **DZ** (živné a vlhké stanovištia) 9,0/1,1 × 1,1; **DL** 8,0/1,1 (1,2) × 1,1 (1,2). Pre niektoré dreviny sú minimálne normatívy spotreby lesného reprodukčného materiálu pri zalesňovaní v kategórii hospodárskych lesov a lesov osobitného určenia stanovené odlišne v závislosti od **charakteristiky stanovišťa** podľa príslušnosti ku ZHSLT. V kategórii ochranných lesov sú minimálne normatívy spotreby lesného reprodukčného materiálu pri zalesňovaní u jednotlivých drevín diferencované podľa **prevládajúcej funkcie** vyjadrenej stanovištom (HSLT).

Pre porovnanie uvádzame teóriou zakladania lesa odporúčané počty sadeníc na hektár pre ihličnaté dreviny: **SM** 2 500 až 7 000, **BO** 12 000 až 20 000 nížiny, 10 000 až 13 300 pahorkatiny, **JD**, **SC**, **DG** 3 000 až 5 100 (5 500 **DG**). Listnaté dreviny sa sadia v týchto počtoch sadeníc na hektár: **BK** 10 000 až 12 300, **DUBY** 12 000 až 16 600, **JAVORY**, **JASENE**, **HB**, **LP** 8 000 až 10 000, **BR**, **OS** 5 000 až 8 000, **JL** 3 000 až 5 100.

Posúdenie splnenia zákonnej povinnosti obnovy lesa sa realizuje po uplynutí zákonnej lehoty, resp. po uplynutí predĺženej lehoty na jej vykonanie, t. j. zväčša v kalendárnom roku nasledujúcom po kalendárnom roku, v ktorom lehota na obnovu lesa uplynula. Z praktického hľadiska je obvyklé, že orgány ŠSLH plánujú kontroly zákonných povinností pri obnove lesa na jar alebo jesenné obdobie, a to z dôvodu lepšej prehľadnosti na kontrolovanej ploche z pohľadu výšky buriny alebo malinčia. Uvedené sa v rovnako uplatňuje aj na výkon štátneho dozoru v lesoch vykonávaného orgánmi ŠSLH, zameraného na kontrolu zabezpečenia lesných porastov.

V tejto súvislosti je ešte potrebné uviesť, že zákonná lehota na vykonanie obnovy lesa môže byť na žiadosť obhospodarovateľa lesa predĺžená rozhodnutím orgánu ŠSLH, t. j. pozemkového a lesného odboru miestne príslušného okresného úradu. Zákon o lesoch nekonkretizuje dôvody pre podanie žiadosti na vydanie rozhodnutia o predĺžení lehoty na obnovu lesa, avšak na jej predĺženie nie je právny nárok. Predpokladá sa, že obhospodarovateľ lesa vykonal v zákonnej lehote úkony smerujúce k realizácii obnovy lesa, ktoré orgán ŠSLH v tomto konaní posudzuje a preveruje. Zákon o lesoch limituje predĺženie tejto lehoty maximálne o dva roky, t. j. táto predĺžená lehota sa nemôže prekročiť. Výnimku tvorí úprava tohto ustanovenia (§ 20 ods. 4) v čase mimoriadneho (krízového) stavu v súvislosti s pandemickým ochorením COVID-19 konkretizovaná v § 68g ods. 2 písm. a) zákona o lesoch.

V tomto prípade podľa prechodných ustanovení zákona o lesoch môže OŠSLH lehotu na obnovu lesa na holine predĺžiť o jeden rok, a to aj opakovane; to sa vzťahuje aj na lehotu už predĺženú a taktiež na osobitný harmonogram obnovy lesa na holine, t. j. na lehoty, ktoré sa štandardne ďalej nepredlžujú.

Pre úplnosť tejto témy je nevyhnutné sa zaoberať aj otázkou, ako sa vysporiadať s plochou väčšou ako 0,03 ha, ktorá nebola ako plocha na obnovu lesa zaevidovaná v LHE na základe predpokladu jej

zániku v dôsledku zapojenia sa okolitého porastu. Vyhláška o LHE v znení účinnom od 1. 1. 2021 už neukladá rešpektovať maximálnu šírku 10 metrov ako limit pre nezaevidovanie plochy na obnovu lesa, takže v súčasnosti je posúdenie plochy v plnom rozsahu na lesníckej odbornosti. V tejto súvislosti je dôležité správne odborné posúdenie prijatia či neprijatia plochy na obnovu lesa ako údaj LHE na obhospodarovateľovi lesa a OLH. Neevidovanie plochy na obnovu lesa pri výmere blízkej 0,03 ha v súvislosti s možnými príčinami jej vzniku má opodstatnenie najmä vo vekovo mladších porastoch, prípadne porastoch na dobrých stanovištiach, ktorých dynamika vývoja dáva predpoklad zapojenia sa okolitého porastu v určenom časovom limite desiatich rokov.

Skutočnosť, že predpoklad zániku plochy zapojením sa okolitého lesného porastu sa nenaplní, sa preukáže až postupom času, nesporne koncom plynutia 10-ročnej lehoty, kedy je jednoznačné, že okolitý lesný porast túto plochu v desiatom roku už nezapojí. Zákon o lesoch, ani vyhláška o LHE predmetný stav konkrétne zameranými ustanoveniami neupravuje. Pri takomto zistení je predovšetkým vecou OLH a obhospodarovateľa lesa predchádzajúci chybný odborný odhad napraviť dodatočnou evidenciou plochy na obnovu lesa spolu s vykonaním ďalších potrebných nadväzností vo vzťahu k legislatívnym predpisom a príslušnou poznámkou v LHE. Možno predpokladať, že obvyklým riešením vzniknutej situácie pri absencii riešenia zo strany obhospodarovateľa lesa a OLH bude dokumentovanie tohto stavu v rámci obnovy PSL, kedy vyhotoviteľ PSL vec vyrieši pri popise porastu, keď v tejto súvislosti buď zníži zakmenenie lesného porastu alebo popíše takúto plochu ako novú plochu na obnovu lesa.

Neevidovanie plôch na obnovu lesa so súvislou výmerou nad 0,03 ha bez výsledku zapojenia sa okolitého lesného porastu po desiatich rokoch od jej vzniku môže mať, najmä pri opakovaní takýchto prípadov u obhospodarovateľa lesa alebo OLH, dosah na posúdenie činnosti obhospodarovateľa lesa ako nesúladne so zákonom o lesoch, resp. v posúdení činnosti OLH, ako porušenie jeho zákonných povinností. V tejto súvislosti nie je rozhodujúce, či predmetná skutočnosť bude dokumentovaná pri tvorbe PSL alebo pri výkone štátneho dozoru v lesoch.

ZABEZPEČENIE LESNÉHO PORASTU

Zabezpečenie lesného porastu (ZLP) je podľa § 20 ods. 6 zákona o lesoch povinný vykonať obhospodarovateľ lesa **do dvoch až desiatich rokov** od uplynutia zákonom stanovenej lehoty na obnovu lesa na holine diferencovane podľa PSL (viď čístopis opisu porastu a plánu hospodárskych opatrení). Možnosť predĺženia tejto lehoty o dva roky je viazaná na potrebu vykonať potrebné opatrenia pre dosiahnutie cieľa zo strany obhospodarovateľa lesa a je podmienená podaním žiadosti v lehote najskôr po uplynutí polovice lehoty a najneskôr šesť mesiacov pred uplynutím lehoty so stanoviskom hospodára a dokladmi potvrdzujúcimi vykonanie opatrení (viď § 20 ods. 6 až 10 zákona o lesoch).

Kritériá na posudzovanie ZLP uvádza vyhláška o HÚL v § 26 vo väzbe na prechodné ustanovenie § 46b ods. 3 vyhlášky o HÚL. Z uvedenej dikcie vyhlášky vyplýva, že **novelizované kritériá, uvádzané v § 26 vyhlášky účinnej od 1. 1. 2022, sa uplatňujú v porastoch zakladaných na plochách na obnovu lesa evidovaných v LHE po dátume 31. 12. 2021.**

V tejto súvislosti je nevyhnuté si uvedomiť, že „staré“ kritériá ZLP budú platiť ešte niekoľko rokov, čo môže byť aj viac, ako jedno decénium. (Príklad: Plocha na obnovu lesa bola evidovaná v LHE v roku 2019, obnova lesa do dvoch rokov, t. j. do konca roku 2021, predĺženie lehoty na obnovu lesa o jeden rok, t. j. do konca roku 2022, lehota na ZLP je podľa PSL 7 rokov, t. j. do konca roku 2029, uplatní sa predĺženie lehoty na ZLP o dva roky, t. j. do konca roku 2031 = **v tomto príklade sa v roku 2031 bude zabezpečenie lesného porastu posudzovať podľa „starých“ kritérií ZLP**).

Vo vzťahu k „novým“ kritériám ZLP je nevyhnutné uviesť, že tieto sa budú vo väčšine prípadov v lesníckej praxi uplatňovať najskôr po roku 2026 (v porastoch bez PBHL). (Príklad: evidencia plochy na obnovu lesa v roku 2022, obnova lesa 2 roky, t. j. do konca roku 2024, lehota na ZLP podľa PSL je dva roky, t. j. do konca roku 2026 = **v tomto príklade sa v roku 2026 bude zabezpečenie lesného porastu posudzovať podľa „nových“ kritérií ZLP**).

Pri porastoch s PBHL, okrem osobitných prípadov prebudovy, sa už v súčasnosti uplatňujú len „nové“ kritériá ZLP, čo vyplýva z § 24a ods. 2 a 3 vyhlášky o HÚL.

Porovnanie ustanovení §-u 26 vyhlášky o HÚL
Staré a nové kritériá na posudzovanie ZLP

ZA ZABEZPEČENÝ SA POVAŽUJE LESNÝ PORAST

„staré“ kritériá ZLP (§ 26)	„nové“ kritériá ZLP (§ 26 ods. 1)
a) ak spĺňa podmienky podľa osobitného predpisu (zákon o LRM),	a) ak spĺňa podmienky podľa osobitného predpisu (zákon o LRM),
b) v ktorom najmenej 50 % posudzovanej plochy je porastenej hlavnými drevinami cieľového drevinového zloženia podľa príslušného modelu hospodárenia, pričom za hlavné dreviny cieľového drevinového zloženia sa považujú dreviny, ktorých zastúpenie v príslušnom modeli hospodárenia dosahuje aspoň 10 %,	b) v ktorom najmenej 60 % posudzovanej plochy je porastených 1. hlavnou drevinou cieľového drevinového zloženia podľa príslušného modelu hospodárenia, pričom za hlavnú drevinu cieľového drevinového zloženia sa považuje drevina, ktorej zastúpenie v príslušnom modeli hospodárenia dosahuje aspoň 30 %, 2. najmenej dvomi drevinami cieľového drevinového zloženia, ak ide o súvislú plochu väčšiu ako 0,2 hektára, pričom druhá drevina má na posudzovanej ploche zastúpenie najmenej 10 % a súvislá plocha porastená len jednou drevinou neprekračuje 0,2 ha; to neplatí v lesných porastoch tvorených jednou hlavnou drevinou, ktorej cieľové zastúpenie podľa modelu hospodárenia je najmenej 80 %,
c) ktorý sa už prispôbil podmienkam stanovišťa, čo sa prejavuje znateľným výškovým prírastkom, a dosiahol výšku viac ako 2/3 výšky buriny alebo malinčia, (rast),	c) ktorý sa už prispôbil podmienkam stanovišťa, čo sa prejavuje znateľným výškovým prírastkom, a dosiahol výšku viac ako 2/3 výšky buriny alebo malinčia, (rast),
d) v ktorom je na posudzovanej ploche rovnomerne rozmiestnený dostatočný počet jedincov tak, že sa nevyžaduje ďalšie dopĺňovanie opakovaným zalesňovaním, (spon, zakmenenie),	d) v ktorom je na posudzovanej ploche rovnomerne rozmiestnený dostatočný počet jedincov tak, že sa nevyžaduje ďalšie dopĺňovanie opakovaným zalesňovaním, (spon, zakmenenie),
e) v ktorom je najmenej 60 % jedincov podľa písmena d) dobre vyvinutých, s nepoškodenými vrcholovými výhonmi a bočnými výhonmi bez výrazného poškodenia; za výrazné poškodenie sa nepovažuje také poškodenie, pri ktorom je predpoklad ďalšieho rastu jedinca. (predpoklad prežitia).	e) v ktorom je najmenej 60 % jedincov podľa písmena d) dobre vyvinutých, s nepoškodenými vrcholovými výhonmi a bočnými výhonmi bez výrazného poškodenia; za výrazné poškodenie sa nepovažuje také poškodenie, pri ktorom je predpoklad ďalšieho rastu jedinca. (predpoklad prežitia),
—	§ 26 ods. 2 Kritériá zabezpečeného lesného porastu podľa odseku 1 písm. b) druhého bodu sa posudzujú na ploche na obnovu lesa so zohľadnením cieľového zastúpenia drevín v dielci a čiastkovej ploche .

Z uvedeného porovnania vyplýva, že „**nové“ kritériá ZLP sa týkajú len zmeny v rámci bodu „b“ v spojení s novým ods. 2 (§ 26)**, ktorý upravuje posudzovanie zastúpenia drevín na ploche a ich zmiešanie komplexnejšie – v čiastkovej ploche, resp. v dieľci.

V nižšie uvedenom texte sa uvádza výklad problematiky každého kritéria pre ZLP samostatne.

Kritérium a) – za zabezpečený sa považuje lesný porast ak spĺňa podmienky podľa osobitného predpisu, t. j. podľa zákona č. 138/2010 Z. z. o lesnom reprodukčnom materiáli

Toto kritérium sa uplatňuje v prípade, ak posudzovaný lesný porast, alebo jeho časť, vznikol z umelej obnovy. Podkladom posudzovania je **karta pôvodu porastu**, ktorá sa vedie podľa vzoru uvedeného v prílohe č. 20 vyhlášky k LRM. Obhospodarovateľ lesa kartu pôvodu porastu uchováva do vyhotovenia programu starostlivosti po zabezpečení lesného porastu. Nižšie uvedené podmienky vzťahujúce sa k LRM sa uplatňujú aj v rámci výkonu ŠSLH podľa predchádzajúcej kapitoly zameranej na obnovu lesa.

Podľa § 14 ods. 1 zákona o LRM možno na obnovu lesa a zalesňovanie použiť len druhovo a geneticky vhodný LRM, ktorý pochádza alebo bol dopestovaný z materiálu pochádzajúceho z uznaných zdrojov, alebo na základe súhlasu podľa § 15 a 16 zákona o LRM (t. j. obchodná výmena a dovoz) pri dodržaní horizontálneho a vertikálneho prenosu lesného reprodukčného materiálu.

Pre horizontálny prenos LRM podľa § 16 ods. 7 až 10 vyhlášky č. 501/2010 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o produkcii lesného reprodukčného materiálu a jeho uvádzaní na trh (ďalej len „vyhláška k LRM“) sa pri obnove lesa a zalesňovaní stanovujú tieto podmienky:

- **V semenárskej oblasti** možno na obnovu lesa a zalesňovanie použiť LRM **dreviny, pre ktorú je určená semenárska oblasť (t. j. smrek obyčajný, jedľa biela, borovica lesná, smrekovec opadavý, buk lesný, dub zimný, dub letný)**, ak tento pochádza alebo bol dopestovaný z uznaného zdroja z tej istej semenárskej oblasti;
- Ak pre drevinu, pre ktorú je určená semenárska oblasť, nemožno na obnovu lesa a zalesňovanie zabezpečiť LRM z určenej semenárskej oblasti, je možné použiť LRM z obchodnej výmeny alebo z dovozu za podmienok uvedených v Metodike na použitie LRM na obnovu lesa a zalesňovanie **z obchodnej výmeny alebo z dovozu** vydané centrom (NLC).
- Pri obnove lesa a zalesňovaní prenos LRM drevín **z určených semenárskych oblastí na územie mimo určených semenárskych oblastí nie je obmedzený**;
- Prenos LRM **drevín, pre ktoré nie sú určené semenárske oblasti**, je pri obnove lesa a zalesňovaní možný v rámci celého územia Slovenskej republiky;

Pre vertikálny prenos LRM sa podľa § 16 ods. 11 vyhlášky k LRM stanovujú tieto podmienky pri obnove lesa a zalesňovaní:

- LRM drevín, **pre ktoré sú určené semenárske oblasti (t. j. smrek obyčajný, jedľa biela, borovica lesná, smrekovec opadavý, buk lesný, dub zimný, dub letný)**, sa používa **v semenárskych oblastiach** na území s tým istým lesným vegetačným stupňom alebo **o stupeň vyšším lesným vegetačným stupňom**, ako je výškový pôvod LRM; za výškový pôvod LRM sa považuje lesný vegetačný stupeň, v ktorom má pôvod uznaný zdroj LRM, z ktorého je LRM použitý na obnovu lesa a zalesňovanie získaný alebo dopestovaný,
- LRM drevín, **pre ktoré sú určené semenárske oblasti**, sa môže použiť **v semenárskych oblastiach** aj na území s lesným vegetačným stupňom **o dva stupne vyšším**, ako je výškový pôvod LRM, avšak **len so súhlasom centra (NLC)**,
- LRM drevín, **pre ktoré sú určené semenárske oblasti, ktorý sa používa mimo semenárskych oblastí a LRM ostatných drevín** sa používa na území s tým istým lesným vegetačným stupňom, ako je výškový pôvod LRM, alebo **najviac o dva stupne vyšším lesným vegetačným stupňom**,
- LRM **s výškovým pôvodom v druhom lesnom vegetačnom stupni** je možné používať aj na území s prvým lesným vegetačným stupňom.

Dozorom nad produkciou a uvádzaním LRM na trh sa podľa zákona o LRM okrem iného kontroluje použitie stanovištna a geneticky vhodného LRM na obnovu lesa a zalesňovanie a na iné lesnícke účely. Obhospodarovateľ lesa je v tejto súvislosti povinný zabezpečiť prítomnosť OLH, umožniť vstup na svoje pozemky a predložiť evidenciu LRM. Časť evidencie LRM, ktorou je evidencia LRM použitého na obnovu lesa a zalesňovanie, vedie obhospodarovateľ lesa. Uvedená evidencia sa skladá **z listu o pôvode alebo sprievodného listu, karty o pôvode porastu**, prípadne súhlasov na použitie LRM na obnovu lesa a zalesňovanie z obchodnej výmeny alebo dovozu.

Kritérium b) – za zabezpečený sa považuje lesný porast, v ktorom najmenej 60 % posudzovanej plochy je porastených

- 1. hlavnou drevinou cieľového drevinového zloženia podľa príslušného modelu hospodárenia, pričom za hlavnú drevinu cieľového drevinového zloženia sa považuje drevina, ktorej zastúpenie v príslušnom modeli hospodárenia dosahuje aspoň 30 %,**
- 2. najmenej dvomi drevinami cieľového drevinového zloženia, ak ide o súvislú plochu väčšiu ako 0,2 hektára, pričom druhá drevina má na posudzovanej ploche zastúpenie najmenej 10 % a súvislá plocha porastená len jednou drevinou neprekračuje 0,2 ha; to neplatí v lesných porastoch tvorených jednou hlavnou drevinou, ktorej cieľové zastúpenie podľa modelu hospodárenia je najmenej 80 %.**

Podmienka uvedená v bode 1. stanovuje, aký sa vyžaduje na posudzovanej ploche minimálny podiel hlavnej dreviny, kritérium je nutné dodržať aj v prípade aplikácie viacerých hlavných drevín, t. j. ich podiel spolu má byť vždy najmenej 60 %.

Podmienka uvedená v bode 2. sa aplikuje súčasne, t. j. rovnaká drevina sa môže uplatniť len na ploche do 0,2 ha. Na plochách väčších ako 0,2 ha je potrebné do drevinovej skladby vniesť aj ďalšiu drevinu cieľového drevinového zloženia aspoň 10 %-ným podielom. Pri vnášaní ďalšej dreviny do drevinovej skladby je potrebné v záujme pestrosti drevinovej skladby primerane podmienkam zohľadniť dikciu § 26 ods. 2 vyhlášky o HÚL a výber ďalšej vnášanej dreviny podriaďiť cieľovému zastúpeniu drevín v dielci a čiastkovej ploche.

Jednotkou posudzovania ZLP je plocha na obnovu lesa v poraste, na ktorej má byť v príslušnom roku podľa všeobecne záväzných právnych predpisov zabezpečený lesný porast, t. j. **jednou jednotkou posudzovania môže byť a spravidla i bude viacero oddelených plôch po vykonanej obnovnej alebo náhodnej ťažbe v poraste v záujmovom roku**. Plochy na obnovu lesa, ktoré vznikali v poraste v jednotlivých mesiacoch kalendárneho roku sú v LHE, v ročnej evidencii výkonov vedené výmerou spolu. Opodstatnenosť komplexného posúdenia ZLP na priestorovo oddelených lokalitách v poraste na spočítanej ploche na obnovu lesa v konkrétnom roku je okrem zámeru na komplexnosť záverov odôvodnená aj dikciou §-u 26 ods. 2 vyhlášky o HÚL, ktorý stanovuje posúdenie drevinovej skladby ZLP nielen na plochách na obnovu lesa daného roku, ale ešte komplexnejšie, t. j. v čiastkovej ploche a dielci. Predmetné ustanovenie vyhlášky o HÚL sleduje zabezpečenie drevinovej skladby a príslušného zmiešania drevín, ktoré je tvorené počas celej obnovnej doby tak, aby systematickým opakovaním zmesi len dvoch drevín z príslušného modelu hospodárenia na plochách s výmerou nad 0,2 ha v súlade s podmienkou podľa § 26 ods.1 písm. b), bod 2. vyhlášky o HÚL nebola drevinová skladba oproti modelu uvedenému v PSL neprimerane a nežiaduco homogénna.

Vyššie uvedený výklad k „novému“ zneniu kritéria b) sa primerane vzťahuje a uplatňuje aj pri posudzovaní „starého“ kritéria b).

Kritérium c) – za zabezpečený sa považuje lesný porast, ktorý sa už prispôbil podmienkam stanovišťa, čo sa prejavuje znateľným výškovým prírastkom, a dosiahol výšku viac ako 2/3 výšky buriny alebo malinčia (*rast*)

Pri posudzovaní tohto kritéria sa vychádza z jeho znenia a v teréne sa posudzuje či lesný porast má v ostatných vegetačných obdobiach jednoznačný nárast výškového prírastku a súčasne sa posu-

dzuje splnenie podmienky výšky jedincov mladého lesného porastu v porovnaní s výškou buriny alebo malinčia. Obe podmienky majú byť splnené spoločne a na celej ploche. V rámci doterajšej aplikačnej praxe sa uplatňovala tolerancia, že za prispôsobený porast sa považoval taký, kde nebolo viac ako 20 % plochy s drevinami, ktoré toto kritérium nesplnili a zároveň to nebolo na súvislej ploche; táto tolerancia sa dá akceptovať aj v súčasnosti. Toto kritérium sa posudzuje vo vzťahu k celej ploche bez ohľadu na to, či ide o hlavné dreviny alebo nie, posudzuje sa prispôsobenie všetkých drevín na ploche.

Kritérium d) – Za zabezpečený sa považuje lesný porast, v ktorom je na posudzovanej ploche rovnomerne rozmiestnený dostatočný počet jedincov tak, že sa nevyžaduje ďalšie doplňovanie opakovaným zalesňovaním (*spon, zakmenenie*)

Toto kritérium sa posudzuje v spojení s kritériom podľa písmena b), podľa ktorého má byť dodržaná drevinová skladba hlavných a ďalších stanovištné vhodných drevín podľa cieľového drevinového zloženia príslušného modelu hospodárenia. Vlastné kritérium d) nerozlišuje či majú byť pravidelne rozmiestnené len hlavné dreviny, ale týka sa všetkých drevín na ploche, t. j. cieľom tohto kritéria je zameranie sa a posúdenie parametra, ktorým je pokrytie celej plochy bez výrazných medzier, ktoré by vyžadovali doplňovanie opakovaným zalesnením. Prítomnosť dostatočného počtu jedincov na hodnotenej ploche je podkladom pre vylúčenie potreby doplňovania. Za dostatočný počet sa považuje taký počet drevín na ploche, ktorý zodpovedá minimálne sponu sadeníc, to sa týka aj jedincov lesných drevín, ktoré sú na ploche z prirodzeného zmladenia alebo z podsadby či podsejby. Problematika sponu je vysvetlená v kapitole o obnove lesa.

Kritérium e) – za zabezpečený sa považuje lesný porast, v ktorom je najmenej 60 % jedincov podľa písmena d) dobre vyvinutých, s nepoškodenými vrcholovými výhonmi a bočnými výhonmi bez výrazného poškodenia; za výrazné poškodenie sa nepovažuje také poškodenie, pri ktorom je predpoklad ďalšieho rastu jedinca (*predpoklad prežitia*)

Pre vysvetlenie predmetného kritéria sa v tejto príručke uplatnila definícia „zdravého“, „poškodeného“ a „zničeného“ mladého stromu publikovaná v Príručke k metodike pre zisťovanie poškodenia lesných porastov zverou a oceňovanie škôd (Národné lesnícke centrum, Zvolen, 2021).

Pre definovanie stavu, kedy sa považuje strom za poškodený a kedy za zničený sa v uvedenej príručke vychádzalo z posúdenia poznatkov o reakcii jednotlivých drevín na poškodenie a zo skúsenosti doterajšej lesníckej aplikačnej praxe.

Za zdravý strom sa považuje strom bez poškodenia, prípadne s nepoškodeným terminálnym výhonkom a nevýznamným poškodením bočných vetiev, maximálne do 20 % pôvodného objemu.

Za poškodený strom sa považuje strom s poškodeným terminálnym výhonkom alebo poškodením bočných vetiev v rozsahu 21 – 80 % pôvodného objemu. Tiež strom s poškodením obhryzom alebo lúpaním s podielom do 50 % obvodu kmeňa. (Poznámka: **Vyhláška o HÚL v kritériu na posudzovanie ZLP podľa § 26 ods. 1 písm. e)** vyžaduje, aby nebolo poškodenie vrcholového/terminálneho výhonku!)

Za zničený strom sa považuje strom s poškodením bočných vetiev 81 % a viac, strom bez perspektívy prežitia a strom po vytĺkaní, vytahovaní, vyrývaní a tiež po silnom lúpaní, obhryze s podielom viac ako 50 % (vrátane) obvodu kmeňa.

Pre potreby predmetného kritéria zabezpečeného porastu je však nevyhnutné posúdiť, či aspoň 60 % jedincov lesných drevín odrastených burine a malinčiu nemá výrazné poškodenie, resp. či týchto 60 % jedincov má predpoklad prežitia, t. j. samostatného rastu a vývoja v ďalších rastových fázach porastu. **Limitujúcim pre úspešnosť v tomto kritériu je existencia, resp. nepoškodenosť vrcholového výhonu a rozsah škôd z vytĺkania, lúpania a obhryzu bočných vetiev v rozsahu, ktorý nevylučuje predpoklad ďalšieho rastu jedinca, t. j. vylučuje sa štádium zničenia.** V tejto súvislosti sa pre uplatnenie predmetného ustanovenia vyhlášky o HÚL možno stotožniť s vyššie uve-

denou metodikou, ktorá za zničený strom, bez perspektívy prežitia kvalifikuje strom s poškodením bočných vetiev 81 % a viac. Z uvedeného je zrejmé, že predstavenú metodiku pre účely uplatňovania vyhlášky o HÚL, ktorá pre predpoklad ďalšieho rastu jedinca vyžaduje nepoškodenie vrcholového výhonu, je možné použiť len upravené v súlade s dikciou jej ustanovení.

Predmetné kritérium predpokladá určitý rozsah poškodenia lesného porastu, ktoré nemožno absolútne vylúčiť. Je na skúsenosti hospodára, resp. iného posudzovateľa, aby vedel posúdiť, či ide o „výrazné poškodenie“. V ostatnej časti tejto príručky sú obrazové prílohy, ktoré poskytujú vzorový obraz o zdravom, poškodenom a zničenom strome, vzorovo pre dreviny SM, JD a JH, ktoré sú vzrastom cca v rastovom štádiu, v ktorom môže byť posudzované ZLP.

HOSPODÁRSKY SPÔSOB PODRASTOVÝ, DORUB – ICH UPLATŇOVANIE SPÁJANIE FÁZ CLONNÉHO RUBU

Pri uplatňovaní hospodárskeho spôsobu podrastového sa obnovné ruby vykonávajú v týchto fázach:

- a) prípravná fáza,
- b) semenná fáza,
- c) presvetľovacia fáza,
- d) dorub.

Fázy obnovných rubov sa používajú v závislosti od stavu lesného porastu, pričom sa zohľadňuje najmä zakmenenie, zápoj, stav prirodzeného zmladenia lesných drevín a zaburinenia ako aj ich predpokladaný vývoj.

Jednotlivé fázy možno spájať tak, že sa vykonajú **minimálne dvomi obnovnými rubmi**; to neplatí ak je lesný porast pred dosiahnutím veku začatia obnovy ($RD - 1/2 OD$) alebo pred vykonaním obnovy v stave zodpovedajúcom **presvetľovacej fáze** obnovného rubu; napríklad v dôsledku predchádzajúcich náhodných ťažieb. Z uvedenej dikcie vyhlášky vyplýva, že v tomto prípade možno dorub plánovať v PSL a rovnako i realizovať ako prvý obnovný rub bez dodržania podmienky vykonať v rámci obnovy minimálne dva obnovné ruby.

DORUB vykonaný do 31. 12. 2022 sa posudzuje podľa kritérií § 21 ods. 2 znenia vyhlášky o HÚL účinné do 31. 12. 2021 („staré“ kritériá dorubu).

„**Staré kritériá dorubu**“ – za dorub sa považuje vykonaná obnovná ťažba, ak na celej obnovovanej ploche zostane po vykonanej ťažbe prirodzené zmladenie stanovištne vhodných drevín so zakmenením najmenej polovice plného zakmenenia; táto podmienka neplatí, ak sa prirodzené zmladenie zabezpečuje vedľa obnovovaného lesného porastu do vzdialenosti jeho priemernej výšky.

DORUB vykonaný po 31. 12. 2022 sa posudzuje podľa kritérií § 21 ods. 2 znenia vyhlášky o HÚL účinné po 31. 12. 2021 („nové“ kritériá dorubu).

„**Nové kritériá dorubu**“ – za dorub sa považuje vykonaná obnovná ťažba, ak sa na celej ploche obnovného prvku po vykonaní ťažby nachádzajú stanovištne vhodné dreviny so zakmenením najmenej polovice plného zakmenenia pochádzajúce z prirodzeného zmladenia, podsadby alebo podsejby s minimálnou výškou 20 cm; za dorub sa považuje aj vykonaná obnovná ťažba, pri ktorej sa na ploche obnovného prvku ponechávajú na prirodzené dožitie stromy materského porastu.

Pri posudzovaní dorubu podľa vyššie uvedených kritérií je potrebné, aby jedince PZ (bez ohľadu na to, či ide o PZP alebo PZM), podsadby alebo podsejby boli stanovištne vhodné, nachádzali sa na celej ploche obnovného prvku po vykonaní obnovnej ťažby so zakmenením najmenej 0,5 a s minimálnou výškou 20 cm. Pokiaľ sa jedná o posudzovanie min. výšky 20 cm je potrebné brať dikciu vyhlášky za určujúcu, t. j. aj najmenej odrastené jedince PZ, podsadby a podsejby by mali dosahovať takúto výšku. Pri PZ je toto kritérium potrebné hodnotiť z pohľadu značnej početnej rezervy jedincov z prirodzenej obnovy oproti obnove umelej. To znamená, že v komplexe PZ budú zaiste aj jedince menšie ako 20 cm, ale dôležité je, aby jedince, ktoré majú predpoklad tvoriť následný porast boli v príslušnom rozmiestnení a zakmenení a v predpísanej minimálnej výške 20 cm.

Okrajový odrub je osobitný obnovný postup maloplošnej formy hospodárskeho spôsobu podrastového, ktorého cieľom je dosiahnutie prirodzeného zmladenia pod clonou obnovovaného lesného porastu a súčasne vedľa neho do vzdialenosti jeho priemernej výšky. Okrajový odrub sa vykonáva jednorazovým výrubom stromov najviac na polovici obnovného prvku, pričom na zostávajúcej časti obnovného prvku sa súčasne použije v materskom poraste prípravná, semenná alebo presvetľovacia fáza obnovného rubu, pri ktorej zakmenenie neklesne pod päť desiatín plného zakmenenia. *Okrajový*

odrub možno vykonať len na začiatku obnovy porastu; následná obnova porastu sa vykonáva len v príslušnej fáze hospodárskeho spôsobu podrastového.

„Staré“ kritéria dorubu sa vzťahujú len na doruby realizované do konca roku 2022, plochy na obnovu lesa, na ktorých boli doruby realizované počnúc rokom 2023 sa posudzujú podľa „nových“ kritérií dorubu.

Na porasty, v ktorých sa uplatňuje PBHL (okrem osobitných prípadov prebudovy) sa vzťahujú iné, prísnejšie podmienky dorubu, spočívajúce v parametroch následného porastu, ktoré sú bližšie definované v § 24a ods. 2 písm. a) vyhlášky o HÚL. Predmetné podmienky – parametre následného porastu, sa viažu so stavom materského porastu, v ktorom zakmenenie pokleslo pod hodnotu 0,3 bez ohľadu na to, či sa tento stav považuje za dorub alebo nie.

V porastoch obhospodarovaných PBHL okrem prísnejších podmienok pre vykonanie dorubu vyhláška o HÚL stanovuje aj ďalšie špecifiká uplatňovania hospodárskych spôsobov a ich foriem, ktoré spolu s podmienkami dorubu pre účely aplikačnej praxe obhospodarovateľov lesa a hospodárov podrobnejšie vysvetlíme v nasledujúcej kapitole.

PBHL A PREBUDOVA LESA NA PBHL A JEJ OSOBITNÉ PRÍPADY, DORUB V REŽIME PBHL

Podľa § 2 písm. x) zákona o lesoch sa prírode blízkym hospodárením v lesoch rozumejú – pestovné a obnovné postupy zamerané na vytváranie a pestovanie lesov s diferencovanou vekovou, druhovou, genetickou a priestorovou štruktúrou v maximálnej možnej miere sa približujúcou prirodzeným lesom charakteristickým pre podmienky danej lokality; tieto postupy v maximálnej možnej miere využívajú prírodné procesy, najmä prirodzenú obnovu drevín, regeneračnú schopnosť lesného ekosystému, individuálny výškový a hrúbkový rast stromov, schopnosť autoredukcie a tvarovú premenlivosť lesných drevín.

PBHL sa pri špecificky uplatňovaných hospodárskych spôsoboch a ich formách vytvárajú

- výberkové lesy,
- trvalo viacetážové lesné porasty,
- mozaikové lesné porasty,
- porasty v prebudove lesa na PBHL.

Kritériá pre posúdenie či hospodárenie je v režime PBHL

Podľa § 18 ods. 4 zákona o lesoch sa pri PBHL uplatňuje účelový hospodársky spôsob, výberkový hospodársky spôsob alebo podrastový hospodársky spôsob maloplošnou formou, pri ktorej plocha jedného obnovného prvku nesmie presiahnuť 0,2 hektára (t. j. **možno uplatniť max. skupinovú rub**); v terénoch s priečnym sklonom nad 40 %, v neprieichodných terénoch alebo na neúnosných terénoch nesmie presiahnuť 1,5 hektára pri šírke obnovného prvku nepresahujúcej priemernú výšku obnovovaného lesného porastu.

Terénny typ je podľa STN 48 0001 – Terminológia v lesnom hospodárstve, Hospodárska úprava lesov klasifikácia terénu na základe jeho sklonu a priechodnosti pre lesné kolesové traktory. Priechodnosť, resp. nepriechodnosť terénu je uvedená v opise porastu kódom terénneho typu. Nepriechodné terény sú označené kódmi terénnych typov 3, 6, 9 a 10. **Neúnosné terény sú priechodné len za určitých klimatických podmienok**, v PSL sú označené kódmi terénnych typov 2, 5, 8. Priechodné terény sú v PSL označené kódmi terénnych typov 1, 4, 7. Jednotlivé terénne typy sa odlišujú na základe rozsahu sklonu (0 – 20, 21 – 40, 41 – 50, 51+) a kódu priechodnosti terénu (1 – priechodný terén, 2 – priechodný terén za určitých klimatických podmienok, 3 – nepriechodný terén).

Podľa § 24a ods. 2) vyhlášky o HÚL sa hospodársky spôsob podrastový, okrem osobitných prípadov prebudovy lesa na PBHL, považuje za PBHL, ak

- a) **po vykonanej obnovnej ťažbe maloplošnou formou, pri ktorej zakmenenie materského lesného porastu** na obnovnom prvku **pokleslo pod tri desatiny** plného zakmenenia, sa na ploche na obnovu lesa tohto obnovného prvku nachádzajú stanovištne vhodné dreviny so zakmenením **najmenej sedem desatín plného zakmenenia** pochádzajúce z prirodzeného zmladenia, podsadby alebo podsejby a **najmenej polovica týchto drevín je v štádiu, ktoré spĺňa kritériá pre zabezpečený lesný porast podľa § 26 vyhlášky o HÚL**; táto podmienka splnenia kritérií pre zabezpečený lesný porast sa nevzťahuje na PBHL v terénoch so sklonom väčším ako 40 %, v neprieichodných terénoch alebo na neúnosných terénoch,

Pri uplatňovaní hospodárskeho spôsobu podrastového v režime PBHL vyhláška o HÚL stanovuje na obnovnom prvku parametre stavu zakladaného lesného porastu v prípade, ak na tomto obnovnom prvku je zakmenenie materského porastu menšie ako 0,3. V takýchto porastoch sa pre skladbu a zakmenenie následného porastu vyžadujú parametre – stanovištná vhodnosť drevín so zakmenením najmenej 0,7 a s pôvodom podľa znenia prechádzajúceho odseku, pričom je súčasne potrebné aby najmenej polovica týchto drevín (následného porastu) dosahovala kritériá ZLP. *V prípade uplatňovania hospodárskeho spôsobu podrastového v rámci PBHL sa*

všeobecné kritéria dorubu podľa § 21 ods. 2) vyhlášky o HÚL nepoužijú. V tejto súvislosti je potrebné predovšetkým z hľadiska sledovania cieľa opísaného v § 2 ods. x) zákona o lesoch aplikovať len „**nové**“ **kritériá na posudzovanie ZLP**.

Pri realizácii dorubu v režime PBHL s nepriechodným terénom, neúnosným terénom a terénom so sklonom väčším ako 40 % je potrebné si uvedomiť, že pre následný porast v obnovných prvkoch s takýmito terénymi podmienkami platia všetky vyššie uvedené limity, okrem podmienky, aby najmenej polovica drevín spĺňajúcich ostatné podmienky (zakmenenie, pôvod) spĺňala kritériá ZLP v čase, keď na obnovnom prvku poklesne zakmenenie materského porastu pod 0,3.

b) **po vykonanej ťažbe jednotlivým výberom alebo hlúčikovým výberom po celej ploche porastu nevzniknú holiny,**

Obnovná ťažba vykonaná po celej ploche porastu jednotlivým rubom alebo hlúčikovým rubom, po ktorej **nevznikajú holiny**, sa nepovažuje za veľkoplošnú formu hospodárskeho spôsobu podrastového za predpokladu, že hospodárske opatrenia **nie sú v rozpore s výkladom pojmu PBHL podľa § 2 ods. x) zákona o lesoch**. V režime bežného hospodárenia v lesoch je možné meniť hospodársky spôsob a jeho formu pri vyhotovovaní PSL, jeho zmene alebo **úprave**. Možnosti úpravy PSL v tejto súvislosti uvádza § 18 ods. 7 zákona o lesoch, t. j. *nemožno upraviť maloplošnú formu hospodárskeho spôsobu na veľkoplošnú*. Podľa § 18 ods. 8 zákona o lesoch **možno úpravou PSL vykonať** prebudovu lesa na PBHL, ktorá smeruje ku cieľom definovaným v § 2 ods. x) zákona o lesoch. *Po úprave PSL z dôvodu prebudovy na PBHL s pôvodným predpisom hospodárskeho spôsobu podrastového maloplošnej formy možno následne vykonať obnovnú ťažbu po celej ploche porastu jednotlivým rubom alebo hlúčikovým rubom po ktorej nevznikajú holiny – t. j. už v režime prebudovy na PBHL.*

Realizovanie jednotlivého rubu alebo hlúčikového rubu **na celej ploche porastu, nad limit plochy pre hospodársky spôsob a formu podľa predpisu PSL v prípade, ak porast nie je v PBHL, nie je možné**. Ak porast nie je obhospodarovaný PBHL, tak sa pri uplatňovaní podrastového hospodárskeho spôsobu obnovuje obnovnými rubmi realizovanými v obnovných prvkoch v plošných limitoch vzťahujúcich sa k maloplošnej alebo veľkoplošnej forme hospodárskeho spôsobu, z čoho vyplýva, že tu nie je možné uplatniť napr. jednotlivý alebo hlúčikový rub na celej ploche obnovovaného porastu. Uvedené má väzbu aj na vedenie LHE, vid' § 10 ods. 3 vyhlášky o LHE, t. j. v situáciách, keď grafická evidencia vedená pri PBHL v súvislosti s uplatňovaním podrastového hospodárskeho spôsobu je vedená mapovými značkami zodpovedajúcimi hospodárskemu spôsobu účelovému.

c) **obnovná doba je najmenej 50 rokov;** to neplatí pri prebudove lesa na prírode blízke hospodárenie v lesoch.

Vyššie uvedený text vysvetľuje podmienky, pri ktorých je lesný porast obhospodarovaný hospodárskym spôsobom podrastovým možno považovať za porast obhospodarovaný PBHL.

Vyhláška o HÚL v § 24a ods. 3 určuje vzťah výberkového a účelového hospodárskeho spôsobu ku režimu PBHL, podľa ktorého sa všetky formy hospodárskeho spôsobu výberkového a účelového považujú za PBHL, ak nie sú v rozpore s § 2 písm. x) zákona o lesoch.

Podmienky vzťahujúce sa k podrastovému hospodárskemu spôsobu uvedené v § 24a ods. 2 vyhlášky o HÚL, vysvetlené v predchádzajúcom texte, platia primerane aj pre výberkový a účelový hospodársky spôsob. V kontexte s uvedeným je dôležité vnímať, že pri posudzovaní súladu uplatňovaných hospodárskych opatrení so zásadami PBHL, je potrebné okrem správnej aplikácie príslušného hospodárskeho spôsobu podľa § 18 ods. 4, 7 a 8 zákona o lesoch posudzovať súlad hospodárskych opatrení s princípmi PBHL uvedenými v § 2 písm. x) zákona o lesoch, t. j. zameranie a uplatňovanie hospodárskych opatrení k dosahovaniu cieľov, ktoré sú obsahom pojmu PBHL podľa zákona o lesoch a dodržanie podmienok pre uplatňovanie hospodárskych spôsobov podľa § 24a ods. 2 a 3 vyhlášky o HÚL.

Ako realizovať prebudovu na PBHL?

Podľa § 24a ods. 4 vyhlášky o HÚL sa prebudova lesa na PBHL uskutočňuje

- a) **výchovou** lesného porastu,
- b) **obnovou** lesného porastu alebo
- c) prostredníctvom **následnej generácie** lesného porastu.

Prebudova sa realizuje uvedenými tromi postupmi, v princípe v zhode s definíciou PBHL vyplývajúcou z ustanovenia § 2 písm. x) zákona o lesoch. **Porasty v prebudove na PBHL** sa považujú za porasty obhospodarované PBHL. Obnovná doba uplatnená v porastoch prebudovávaných na PBHL môže trvať menej ako 50 rokov.

Pri výchove je cieľom dosiahnutie takej štruktúry porastov výchovnými zásahmi, ktoré budú v ďalšom období spĺňať nielen definíciu PBHL, ale aj podmienky vzťahujúce sa na porasty s PBHL podrobnejšie vysvetlené v predchádzajúcich odsekoch tejto kapitoly. Prebudova lesných porastov obnovou sa vykonáva hospodárskymi spôsobmi a formami podľa § 18 ods. 4 zákona o lesoch (max. do 0,2 ha a ďalšie), ktoré sú konkrétnejšie upravené ustanoveniami § 24a ods. 1 až 3 vyhlášky o HÚL a realizované so zámerom pre naplnenie cieľov podľa definície PBHL, vyjadrenej v § 2 písm. x) zákona o lesoch.

Prebudova lesa prostredníctvom následného porastu sa uplatňuje najmä pri osobitných prípadoch prebudovy, ktoré sú vysvetlené v nasledujúcej časti tejto kapitoly.

Podľa § 18 ods. 7 zákona o lesoch **meniť hospodársky spôsob a jeho formu** (ďalej len „prebudova lesa“) možno

- pri vyhotovení PSL,
- pri zmene PSL,
- alebo pri úprave PSL (v kompetencii OLH).

Úpravou programu starostlivosti možno meniť

- a) **holorubný** hospodársky spôsob na **podrastový** hospodársky spôsob alebo **účelový** hospodársky spôsob,
- b) **podrastový** hospodársky spôsob na **účelový** hospodársky spôsob alebo **výberkový** hospodársky spôsob,
- c) **veľkoplošnú formu** hospodárskeho spôsobu na **maloplošnú formu** hospodárskeho spôsobu alebo
- d) **skupinovú formu** hospodárskeho spôsobu na **stromovú formu** hospodárskeho spôsobu.

Prebudova na PBHL „štandardná“

Podľa § 18 ods. 8 zákona o lesoch prebudovu lesa na PBHL s cieľom zabezpečenia trvalých znakov ekologicky stabilnej štruktúry lesa so zameraním na trvalé zabezpečenie funkcií lesov pri prebiehajúcej klimatickej zmene možno **úpravou programu starostlivosti o les vykonávať** v rozsahu a spôsobom podľa § 18 ods. 4 zákona o lesoch (viď úvod tejto kapitoly).

Vyššie uvedené limity pri uplatňovaní hospodárskych spôsobov a foriem v súvislosti s prebudovou na PBHL obnove už rozpracovaných porastov pred začatím prebudovy sú upravené v § 24a ods. 7 vyhlášky o HÚL (okrem osobitných prípadov prebudovy). Podľa uvedeného ustanovenia veľkosť obnovných prvkov pri hospodárskom spôsobe podrastovom nesmie presiahnuť limity uvedené v § 18 ods. 4 zákona o lesoch (max. do 0,2 ha a ďalšie) ani v prípade, ak toho času prebudovávané lesné porasty boli pred začatím prebudovy rozpracované hospodárskym spôsobom podrastovým alebo holorubným, t. j. pôvodne väčšími obnovnými prvkami.

V porastoch v „štandardnej“ prebudove sa uplatňujú všetky podmienky vyplývajúce z ustanovení § 24a ods. 2 a 3 vyhlášky o HÚL, podmienky vzťahujúce sa k následnému porastu v obnovovaných porastoch s PBHL, nevynímajúc stav následného porastu ak pokleslo zakmenenie pod 0,3 materuského porastu; s výnimkou podmienky 50-ročnej obnovnej doby.

Prebudova na PBHL „osobitné prípady prebudovy“

Realizácia osobitného prípadu prebudovy môže vyplývať priamo z predpisu PSL alebo z jeho zme-ny, prípadne sa jeho realizácia sa môže uskutočniť aj na základe úpravy PSL.

Na úpravu PSL pre osobitný prípad prebudovy sa podľa § 38 ods. 3 vyhlášky o HÚL vyža-duje stanovisko okresného úradu vydané podľa § 60 ods. 2 písm. m) zákona o lesoch.

Stanovisko, obsahom a rovnako názvom, t. j. „vecou“, nebude nahrádzané za písomnosť iného obsahu. Úradný list nebude formulovaný ako povolenie, súhlas a pod. *Bez stanoviska miestne prí-slušného okresného úradu, pozemkového a lesného odboru úpravu PSL na uplatnenie osobitných prípadov prebudovy nemožno vykonať!*

V stanovisku sa orgán ŠSLH vyjadruje predovšetkým k tomu, či úprava PSL je v súlade s jej zá-konným definovaním, či úprava PSL, t. j. odlišné vykonanie plánovaného hospodárskeho opatrenia formou uplatnenia osobitného prípadu prebudovy sleduje zlepšenie stavu a vývoja lesného porastu, čo je podľa § 43 ods. 6 zákona o lesoch podmienka úpravy PSL.

Podľa poslednej časti textu § 18 ods. 8 zákona o lesoch, „v osobitných prípadoch možno použiť aj maloplošnú formu podrastového hospodárskeho spôsobu“, t. j. v porastoch v prebudove na PBHL je vo vyhláškou vymedzených „osobitných prípadoch“ možné uplatniť aj zákonom o lesoch štan-dardne stanovené limity pre maloplošnú formu podrastového hospodárskeho spôsobu, t. j. kedy plocha jedného obnovného prvku je max. do 3,00 ha a šírka obnovného prvku nesmie presiahnuť dvojnásobok priemernej výšky obnovovaného lesného porastu. Takéto uplatnenie podrastového hospodárskeho spôsobu v štandardnej podobe, je v týchto „osobitných prípadoch prebudovy“ po-važované za hospodárske opatrenia zodpovedajúce režimu PBHL.

Vyhláška o HÚL v § 24a ods. 5 stanovuje, že **osobitným prípadom prebudovy** lesa na prírode blízke hospodárenie v lesoch podľa § 18 ods. 8 zákona je

- a) **výskyt nepôvodných alebo fenotypovo nevhodných drevín**, ktoré je žiaduce urýchlene od-strániť,
- b) **podpora existujúcej prirodzenej obnovy**, podsadby a podsejby cieľových drevín v lesných porastoch na obnovných prvkoch, na ktorých sa pred začatím prebudovy lesa podľa odseku 4 písm. c) vykonala najmenej prípravná fáza až presvetľovacia fáza obnovného rubu podrastového hospodárskeho spôsobu; tento osobitný prípad prebudovy lesa na prírode blízke hospodárenie v lesoch sa uplatňuje v porastoch po uplynutí polovice obnovnej doby (*Poznámka: V tomto prí-pade sa prebudova na PBHL uskutočňuje prostredníctvom následnej generácie lesného porastu.*),
- c) **poškodenie lesného porastu**, v ktorom sa vykonáva prebudova lesa podľa § 24a ods. 4 Vyhlášky o HÚL a ochrane lesa, škodlivými činiteľmi v rozsahu neumožňujúcim dodržať veľkosť obnov-ných prvkov podľa § 18 ods. 4 zákona o lesoch.

Okrem toho vyhláška o HÚL stanovuje, že na osobitné prípady prebudovy sa môže uplatniť aj krat-šia obnovná doba ako 50 rokov a taktiež, tieto porasty **nemusia spĺňať podmienky následného porastu** v obnovovaných porastoch s PBHL, v ktorých na obnovnom prvku pokleslo zakmenenie materského porastu pod 0,3 (vysvetlené vyššie v tejto kapitole).

Výskyt niektorej z vyššie uvedených situácií v poraste, dáva možnosť realizovať prebudovu exten-zívnejšie ako je stanovené v § 18 ods. 4 zákona o lesoch, ktorý určuje základné kritériá pre posúdenie príslušnosti hospodárskych spôsobov a ich foriem ku PBHL. Odôvodnenosť rýchlejšieho postupu prebudovy v **osobitných prípadoch** vyplýva z nestability alebo bezperspektívnosti prebudováva-ného porastu vo vzťahu k cieľom PBHL. Uplatnenie jednotlivých osobitných prípadov prebudovy je bližšie vysvetlené v nasledujúcej časti.

Limitujúcim faktorom pre uplatnenie **osobitného prípadu prebudovy podľa § 24a ods. 5 písm. a) vyhlášky o HÚL** je časové hľadisko, t. j. potreba vykonať obnovu lesa „urýchlene“, s cieľom čo najskôr odstrániť nepôvodné alebo fenotypovo nevhodné dreviny z porastu tak, aby sa ich ne-vhodný pôvod a fenotyp čo najmenej prejavil v následnej generácii lesa. Pre uvedený cieľ sa pripúšťa, že namiesto obnovných rubov podľa § 18 ods. 4 zákona o lesoch (plocha max. do 0,2 ha a ďalšie

podmienky) sa uplatnia obnovné ruby v štandardných limitoch plochy a šírky pre podrastový hospodársky spôsob maloplošnej formy.

Tento osobitný prípad prebudovy sa uplatní najmä v prípadoch, ak nepôvodné alebo fenotypovo nevhodné dreviny sú vo veku, keď začínajú fruktifikovať a staršom, a tak ich generácia môže zásadným spôsobom ovplyvniť budúce drevinové zloženie následného lesného porastu inak, ako je cieľ hospodárenia. Uvedenému riziku sa cielenou obnovou v rámci osobitného prípadu prebudovy, t. j. vo väčších obnovných prvkoch ako určuje § 18 ods. 4 zákona o lesoch možné sa vyhnúť. Uplatnenie tohto postupu sa viaže najmä, nie však výlučne, na obnovu porastov s PBHL v génových základniach lesných drevín.

Osobitný prípad prebudovy podľa § 24a ods. 5 písm. b) vyhlášky o HÚL sa uplatní najmä v porastoch, ktoré sú v danom čase už značne rozpracované obnovnými postupmi podrastového hospodárskeho spôsobu, pričom pokračovanie obnovy lesa zmeneným spôsobom, t. j. v limitoch § 18 ods. 4 zákona o lesoch, by nemalo za dôsledok vytvorenie budúcej štruktúry požadovanej kritériami pre PBHL. Ide najmä o ostatné kulisy alebo zostávajúce časti materského porastu v druhej polovici obnovennej doby. Navyše v týchto častiach materských porastov - kulisách sa už zväčša nachádza prirodzené zmladenie, resp. podsadby alebo podsejby cieľových drevín, ktoré sú už evidované v LHE, t. j. pre úspešnosť obnovy je potrebné túto novú generáciu lesa uvoľniť a podporiť. Tento osobitný prípad umožňuje dokončenie značne rozpracovanej obnovy lesa doteraz uplatňovaným postupom, t. j. obnovnými prvkami väčšími ako limity pre PBHL podľa § 18 ods. 4 zákona o lesoch, a to maximálne do štandardných limitov plochy a šírky podrastového hospodárskeho spôsobu maloplošnej formy.

Limitujúcou skutočnosťou pre možnosť uplatnenia tohto osobitného prípadu prebudovy je existujúce prirodzené zmladenie, alebo realizované podsadby/podsejby pod materským porastom. Ďalšou podmienkou je, aby nová generácia lesa bola tvorená drevinami cieľovej drevinovej skladby podľa PSL a súčasne, aby materský porast bol v druhej polovici obnovnej doby. Prebudova lesa sa ďalej realizuje prostredníctvom následného porastu.

V osobitnom prípade prebudovy podľa § 24a ods. 5 písm. c) vyhlášky o HÚL ide o porast, v ktorom sa už vykonáva prebudova lesa na PBHL, t. j. doteraz realizované hospodárske opatrenia smerované k cieľu prebudovy sú evidované v LHE. Súčasne ide o plochu materského porastu, ktorý dosiahol vek začatia obnovy, alebo rubný vek, resp. rubnú zrelosť.

Uplatnenie tohto osobitného prípadu prebudovy sa vzťahuje na také lesné porasty, kde je materský porast v stupni ohrozenia III. alebo IV.; stupeň ohrozenia je uvedený v PSL. V tomto prípade sa poškodenie, resp. ohrozenie porastu posudzuje vždy v aktuálnom čase, pričom obhospodarovateľ lesa, resp. OLH nie je viazaný stupňom ohrozenia uvedeným v PSL, ak sa situácia v reálnom čase zmenila.

Cieľom tohto osobitného prípadu prebudovy je umožniť, aby sa obnovou, v rozsahu obnovných prvkov v štandardných limitoch podrastového hospodárskeho spôsobu maloplošnej formy, v zdravotne ohrozených porastoch, „predbehlo“ pôsobenie škodlivých činiteľov a nečakalo sa na dôvod vzniku náhodnej ťažby. Ide o postup, kedy s ohľadom na zdravotný stav porastu, pôsobenie škodlivých činiteľov nemá význam fragmentovať porast na malé obnovné prvky, resp. to situácia neumožňuje.

V predmetnej súvislosti je potrebné upozorniť, že v prípade vykonania náhodnej ťažby (platí v porastoch všeobecne, t. j. rovnako aj v porastoch s režimom PBHL), a to bez ohľadu na veľkosť plochy s realizovanou náhodnou ťažbou, vzniká príslušná plocha na obnovu lesa v dôsledku náhodnej ťažby a nie v dôsledku uplatnenia obnovných postupov a obnovných rubov. Spracovanie náhodnej ťažby nie je osobitný prípad prebudovy, t. j. nie je potrebná žiadna úprava PSL v príslušnosti OLH a ani stanovisko orgánu ŠSLH tak, ako stanovuje § 38 ods. 3 vyhlášky o HÚL.

Vo všetkých troch osobitných prípadoch prebudovy ide o možnosť ich uplatnia, nie o povinnosť ich uplatnenia. Je na posúdení a rozhodnutí OLH, či osobitné postupy uplatní, t. j. či pripraví podklady spočívajúce v argumentoch pre vyžiadanie stanoviska od okresného úradu podľa § 60 ods. 2 písm. m) zákona o lesoch a § 38 ods. 3 vyhlášky o HÚL.

OBNOVNÉ RUBY A ICH POUŽITIE PODĽA HOSPODÁRSKÝCH SPÔSOBOV A ICH FORIEM

Obnovná ťažba sa podľa § 24b ods. 1 vyhlášky o HÚL s ohľadom na budúcu štruktúru lesného porastu vykonáva

- a) **plošným rubom**, ak sa obnovný rub vykonáva na obnovnom prvku s výmerou viac ako 0,5 hektára, najviac do výmery zodpovedajúcej príslušnej forme hospodárskeho spôsobu holorubného alebo podrastového,
- b) **ostrovčekovým rubom**, ak sa obnovný rub vykonáva na obnovnom prvku s výmerou viac ako 0,2 hektára do 0,5 hektára; obnovný prvok sa pri obnove lesného porastu nerozširuje,
- c) **ostrovčekovitým rubom**, ak sa obnovný rub vykonáva na obnovnom prvku s výmerou viac ako 0,2 hektára do 0,5 hektára; obnovný prvok sa pri obnove lesného porastu rozširuje,
- d) **skupinovým rubom**, ak sa obnovný rub vykonáva na obnovnom prvku s výmerou viac ako 0,03 hektára do 0,2 hektára; obnovný prvok sa pri obnove lesného porastu nerozširuje,
- e) **skupinovitým rubom**, ak sa obnovný rub vykonáva na obnovnom prvku s výmerou viac ako 0,03 hektára do 0,2 hektára; obnovný prvok sa pri obnove lesného porastu rozširuje,
- f) **hlúčikovým rubom**, ak sa obnovný rub vykonáva na obnovnom prvku s výmerou do 0,03 hektára; obnovný prvok sa pri obnove lesného porastu nerozširuje,
- g) **hlúčikovitým rubom**, ak sa obnovný rub vykonáva na obnovnom prvku s výmerou do 0,03 hektára; obnovný prvok sa pri obnove lesného porastu rozširuje,
- h) **jednotlivým rubom**, ak sa obnovný rub vykonáva výrubom jednotlivých stromov na ploche porastu.

Ustanoveniami § 24b ods. 2 až 5 vyhlášky o HÚL sú určené možnosti použitia rubov podľa vyššie predstavenej terminológie pre jednotlivé hospodárske spôsoby a formy. Farbami zvýraznenia textu pre lepšiu prehľadnosť uvádzame príslušnosť konkrétnych rubov ku rovnakou farbou označenému hospodárskemu spôsobu a forme.

(2) Pri použití hospodárskeho spôsobu **holorubného** možno použiť obnovný rub podľa odseku 1 písm. a), b) alebo písm. d).

(3) Pri použití hospodárskeho spôsobu **podrastového** možno použiť obnovný rub podľa odseku 1.

(4) Pri skupinovej forme hospodárskeho spôsobu **výberkového alebo účelového** možno použiť obnovný rub podľa odseku 1 písm. d), f) až h).

(5) Jednorazovým použitím obnovného rubu podľa odseku 1 písm. b) až h), ktorý nie je charakteristický pre hospodársky spôsob a jeho formu podľa § 18 ods. 1 a 3 zákona o lesoch, nedochádza k zmene hospodárskeho spôsobu a jeho formy (**POZOR NA PLOŠNÝ RUB, na ktorý sa toto znenie nevzťahuje!**).

Znenie odseku č. 5 vyplýva z definície hospodárskeho spôsobu, ktorý je podľa STN 48 0001 definovaný ako systém hospodárenia využívania lesov charakterizovaný osobitnými hospodárskymi opatreniami (obnova a výchova) v ich časovej a priestorovej nadväznosti v rámci produkčného obdobia. Hospodársky spôsob je súbor hospodárskych opatrení, ktoré sú od vzniku porastu až do jeho opätovnej reprodukcie vedené jednotným princípom, ktorý dáva obhospodarovanému lesu zvláštny ráz. (KORPEL a kol., 1991). Ide teda o súbor hospodárskych opatrení zo všetkých fytotechnických úsekov lesníckej činnosti, ktoré sa uskutočňujú cieľavedome, systematicky v komplexe porastov počas celej produkčnej či neprodukčnej doby. Hlavné rysy hospodárskemu spôsobu určujú postupy

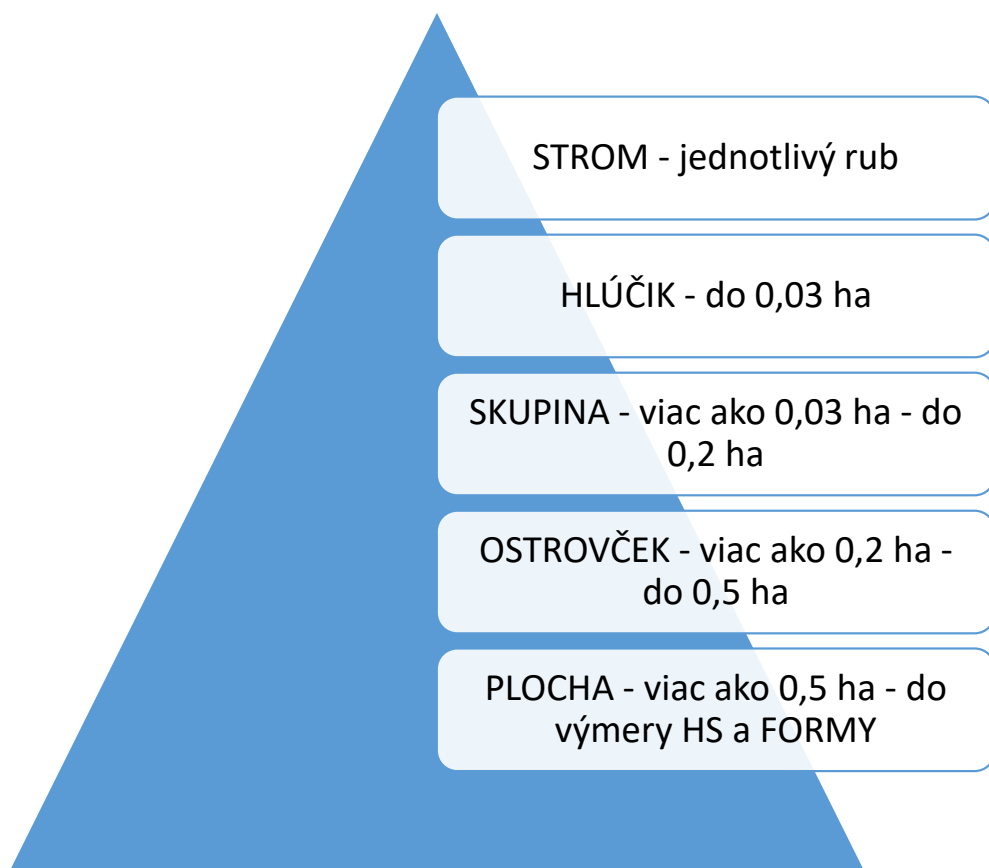
obnovy lesných porastov a podľa nich sa odvodzuje i názov jednotlivých hospodárskych spôsobov. Z vysvetlenia termínu „hospodársky spôsob“ je zrejmé, že jednorazové použitie obnovného rubu nemôže byť pre určenie hospodárskeho spôsobu určujúce. Správne vysvetlenie pojmu hospodársky spôsob je dôležité aj v kontexte uplatňovania § 18 ods. 7 zákona o lesoch, podľa ktorého – meniť hospodársky spôsob a jeho formu – ďalej len prebudova lesa – možno pri vyhotovovaní PSL, jeho zmene alebo úprave..., *pri ktorých je potrebné zohľadňovať časový rámec aplikácie hospodárskeho spôsobu vo vzťahu ku produkčnej dobe porastu tak, aby sa v častých zmenách nestrácal samotný spôsob hospodárenia.*

Uplatňovanie obnovných rubov podľa § 18 ods. 7 zákona o lesoch a § 24b vyhlášky o HÚL je potrebné posudzovať z pohľadu záväznosti hospodárskeho spôsobu a formy podľa PSL, prípadne uplatnenej zmeny alebo úpravy PSL, príslušnosti porastu k režimu PBHL. V tejto súvislosti je dôležité posúdiť aj správnosť uplatňovania ustanovení vyhlášky o LHE.

V prípade, ak sa obnova lesa realizuje v poraste bez PBHL (v LHE značka MP), sa uplatňuje kombinácia rubov len v rámci obnovných prvkov a veľkostných a šírkových limitov podrastového hospodárskeho spôsobu podľa § 18 ods. 3 zákona o lesoch.

V prípade, ak sa prebudova lesa na PBHL realizuje obnovou lesa podrastovým hospodárskym spôsobom (porasty v režime PBHL, v LHE skratka MPP), je možné pri dodržaní podmienky nevzniknutia holiny uplatniť umiestnenie rubu, napr. jednotlivého výberu, prípadne hlúčikového výberu, po celej ploche porastu. Grafická evidencia sa pri uplatňovaní podrastového hospodárskeho spôsobu v PBHL, do výmery obnovných prvkov 0,2 ha, vedie podľa § 10 ods. 3 vyhlášky o LHE mapovými značkami zodpovedajúcimi účelovému hospodárskemu spôsobu. Uplatňovanie rubov v porastoch s PBHL vo vzťahu ku sklonu porastu, terénnemu typu, obnovne rozpracovaným porastom pred začiatkom prebudovy a k osobitným prípadom prebudovy bolo podrobnejšie analyzované v predchádzajúcej kapitole.

Obrázok hierarchicky znázorňuje názvoslovie plôch podľa stúpajúcich výmer, od ktorých sú odvodené názvy rubov podľa veľkosti obnovných prvkov

OBRAZOVÁ PRÍLOHA

JAVOR

s pôvodnou výškou 51 cm pri poškodení 0 %, 20 %, 50 % a 80 %

J E D Ľ A

s pôvodnou výškou 33 cm pri poškodení 0 %, 20 %, 50 % a 80 %

S M R E K

s pôvodnou výškou 40 cm pri poškodení 0 %, 20 %, 50 % a 80 %

Poznámky

This image shows a full page of blank handwriting practice paper. It features approximately 28 evenly spaced, horizontal green lines across the entire page, providing a guide for letter height and placement. The background is plain white, and there are no margins, text, or other markings present.

NÁRODNÉ LESNÍCKE CENTRUM